

SBORNÍK STANOVISEK
VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

19

Vězeňství II

ombudsman
veřejný ochránce práv

VIII. Kázeňské řízení

V kázeňském řízení rozhoduje Vězeňská služba o uložení kázeňského trestu vězněné osobě, případně o opravném prostředku proti takto uloženému trestu. Mezi kázeňská řízení patří také udělování kázeňských odměn.¹³⁰

Pokud dojde ze strany odsouzeného k zaviněnému porušení některé povinnosti zákonem stanovené nebo na jeho základě uložené, lze dané jednání kvalifikovat jako kázeňský přestupek. Za kázeňský přestupek je možno odsouzenému uložit kázeňský trest, přičemž tento se neuloží, jestliže sledovaného účelu lze dosáhnout samotným projednáním kázeňského přestupku.¹³¹

1. KÁZEŇSKÉ TRESTY

Kázeňskými tresty jsou:

- a) důtka,
- b) snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců,
- c) zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce,
- d) pokuta až do výše 5 000 Kč,
- e) propadnutí věci,
- f) umístění do uzavřeného oddílu až na 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení,
- g) celodenní umístění do uzavřeného oddílu až na 20 dnů,
- h) umístění do samovazby až na 20 dnů,
- i) odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.¹³²

2. KÁZEŇSKÉ ŘÍZENÍ

Z dosavadní judikatury správních soudů lze vyčíst dva základní předpoklady aplikovatelné na kázeňské řízení. Především se nesporně a v souladu s dřívějším názorem ochránce¹³³ na kázeňské řízení použijí základní zásady činnosti správních orgánů

¹³⁰ Ustanovení § 45 odst. 1 zákona o výkonu trestu: „Jestliže odsouzený svým chováním a jednáním nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu, lze mu udělit odměnu.“

¹³¹ Srov. § 46 odst. 2 zákona o výkonu trestu.

¹³² U určitých skupin odsouzených (typicky mladiství či těhotné ženy či osoby se zdravotním omezením) jsou kázeňské tresty stanoveny odlišně, zpravidla mírněji.

¹³³ MOTEJL, O., ZDRAŽILOVÁ, P., SVOBODA, M. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 137.

uvedené v § 2 až 8 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, a to navzdory výluce podle § 76 odst. 1 zákona o výkonu trestu.¹³⁴

Současně správní soudy ve své rozhodovací praxi zohledňují, že pro řádný výkon vězeňství je nezbytné, aby odůvodněně uložené kázeňské tresty působily výchovně i preventivně na ostatní odsouzené. Stejně tak soudy akceptují, že s ohledem na charakter daných rozhodnutí a s přihlédnutím k netypickým okolnostem, za nichž k jejich ukládání dochází, a rovněž vzhledem ke lhůtám, ve kterých jsou správní orgány povinny rozhodnout, nelze na rozhodnutí v kázeňských věcech klást, co se jejich preciznosti týká, stejné nároky jako na rozhodnutí vydávaná ostatními správními orgány nebo soudy. Tento argument však v žádném případě nelze vykládat jako právo Vězeňské služby rezignovat na povinnosti, aby jí vydaná **rozhodnutí byla srozumitelná, logicky odůvodněná a vypořádala se s důkazy**, které byly v řízení provedeny, včetně povinnosti postupovat v řízení v souladu s procesními právy odsouzených tak, jak jsou jim garantována v obecně závazných právních předpisech.¹³⁵

Kázeňský trest nelze uložit, jestliže od spáchání kázeňského přestupku uplynula doba jednoho roku.¹³⁶

3. ZAVINĚNÍ

Kázeňským přestupkem je zaviněné porušení zákonem stanovené nebo na jeho základě uložené povinnosti, pořádku nebo kázně během výkonu trestu.¹³⁷ Zákon o výkonu trestu nestanoví žádný požadavek, o jakou formu zavinění se v případě kázeňského přestupku jedná. Pouze obecně zakotvuje požadavek zaviněného porušení povinnosti, pořádku či kázně. Na daný případ lze analogicky vztáhnout obecná ustanovení o přestupcích tak, jak je vymezuje zákon o přestupcích.¹³⁸

Podle § 15 odst. 1 zákona o přestupcích k odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění. Je tedy nepochybné, že v daném případě **postačí zavinění z nedbalosti**. Jinými slovy, úmyslné zavinění není třeba prokazovat. Přitom přestupek je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel:

- a) věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí, nebo
- b) nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.¹³⁹

Ochránce se zabýval také tím, zda pro prokázání kázeňského přestupku (zavinění) v případě pozitivivity vzorku moči na návykové látky postačí, když

¹³⁴ Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. ledna 2015, čj. 30 A 84/2013-65.

¹³⁵ Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. června 2015, čj. 30 A 97/2014-51.

¹³⁶ Ustanovení § 47 odst. 3 zákona o výkonu trestu.

¹³⁷ Ustanovení § 46 odst. 1 zákona o výkonu trestu.

¹³⁸ Srov. KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 146–147.

¹³⁹ Ustanovení § 15 odst. 3 zákona o přestupcích.

akreditovaná toxikologická laboratoř ověří prostou pozitivitu vzorku moči¹⁴⁰, aniž zkoumá limitní hodnoty sledované návykové látky.¹⁴¹ Toxikologická laboratoř totiž určuje pouze přítomnost, resp. nepřítomnost návykové látky v moči, nikoliv její koncentraci. Vyšetření krve (upraveno v Metodickém pokynu Ministerstva zdravotnictví č. 9/2002) se provádí tehdy, pokud je požadováno stanovení hodnoty užití návykové látky. To v podmínkách Vězeňské služby nebude třeba aplikovat plošně, byť testování vzorku krve nelze vyloučit. Mohou nastat situace (v závislosti na tom, jakou výpověď odsouzený v kázeňském řízení uvede), kdy bude vhodné provést ještě test vzorku krve. To záleží na pracovníkovi s kázeňskou pravomocí, který kázeňské řízení vede.

Testování řidičů (ve věci podezření z trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky) je jiné v tom, že v těchto případech jde o prokázání akutní intoxikace a především skutečné ovlivnění řidiče působením návykové látky). U vězněných osob oproti tomu nejde o to prokázat aktuální ovlivnění návykovou látkou (stav vylučující způsobilost k nějaké činnosti), ale pouze o to prokázat skutečnost, že daná osoba tuto látku užila v době výkonu trestu.

4. ZÁSADA MATERIÁLNÍ PRAVDY

Kázeňský trest lze uložit, jen jsou-li náležitě objasněny okolnosti kázeňského přestupku a prokázána vina odsouzeného.¹⁴²

Zásada materiální pravdy, ovládající kázeňské řízení proti odsouzenému, vyžaduje náležité objasnění okolností kázeňského přestupku a prokázání viny pachatele. Jeví-li se tvrzení domnělého pachatele jako nevěrohodná, je zapotřebí provést další možné důkazy k prokázání či vyloučení jeho viny. Prosté zhodnocení tvrzení domnělého pachatele jako účelového je bez dalších důkazů nepřezkoumatelné, a tudíž je jeho užívání v odůvodnění rozhodnutí o uložení kázeňského trestu nevhodné.¹⁴³

Ochránce také v minulosti kritizoval postup, kdy věznice odsouzeného kázeňsky potrestala za jeho slovní reakci v souvislosti s chybou v postupu pracovníků zdravotního střediska věznice při testování vzorku moči a současně za ne zcela vhodnou odpověď vychovateli (nicméně nikoliv vulgární či jinak urážející). Konkrétně ochránce věznici vytkl, že kázeňský přestupek nevyřešila výchovným pohovorem ve smyslu § 46 odst. 2 věty druhé zákona o výkonu trestu.¹⁴⁴

Pochybení shledal ochránce také v případě, kdy byl kázeňský přestupek důkazně postaven na výpovědi dozorce (která byla opačná ve vztahu k výpovědi

**Náležité
objasnění
okolností
kázeňského
přestupku**

¹⁴⁰ Podle Metodického listu ředitelky odboru zdravotnické služby a vrchního ředitele pro penologii č. 2/2010, o provádění monitoringu omamných a psychotropních látek ve Vězeňské službě České republiky.

¹⁴¹ Podle nařízení vlády č. 41/2014 Sb., o stanovení jiných návykových látek a jejich limitních hodnot, při jejichž dosažení v krevním vzorku řidiče se řidič považuje za ovlivněného takovou návykovou látkou.

¹⁴² Ustanovení § 47 odst. 1 zákona o výkonu trestu.

¹⁴³ Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. 7904/2013/VOP/MS, dostupná z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6346>

¹⁴⁴ Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 3. října 2016, sp. zn. 4622/2015/VOP/MS, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6316>

odsouzeného) a dále svědka, jehož jméno nebylo v rozhodnutí uvedeno. Jsou-li v řízení provedeny výslechy konkrétních osob, přičemž na základě právě jejich svědectví je konstruováno zavinění žalobce (odsouzeného), nelze v odůvodnění rozhodnutí tyto svědky nekonkretizovat s ohledem na potřebu ochrany jejich případné bezpečnosti, neboť rozhodnutí při absenci odkazu na konkrétní důkazy, ze kterých bylo vycházeno, nelze považovat za přezkoumatelné.¹⁴⁵

5. ZÁSADA PŘIMĚŘENOSTI

Uložený kázeňský trest musí být úměrný závažnosti spáchaného kázeňského přestupku a musí být v souladu se zájmem na dosažení účelu trestu.¹⁴⁶

Pochybení co do nepřiměřenosti druhu kázeňského trestu i jeho výměry shledal ochránce např. v případě, kdy věznice uložila odsouzenému kázeňský trest na sedm dnů umístění do uzavřeného oddělení s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení, a to v souvislosti s tím, že přechovával nepovolenou věc – digitální hru.¹⁴⁷

Hrozí-li odsouzenému v zaměstnání slovní či fyzický útok ze strany jiných odsouzených, a věznice na problém nereaguje, je nenastoupení odsouzeného do zaměstnání jednáním v krajní nouzi, za což nemůže být kázeňsky trestán. Jinými slovy, porušila-li Vězeňská služba povinnost předcházet násilí ve věznici a prověřovat případy tvrzeného násilí, nemůže kázeňsky trestat oběť násilí, která se násilí postavila na odpor nenastoupením do práce. Tyto skutečnosti musí být v rámci kázeňského řízení zohledněny.¹⁴⁸

6. ZASTOUPENÍ V KÁZEŇSKÉM ŘÍZENÍ

Právo odsouzeného na právní pomoc upravuje § 26 odst. 3 zákona o výkonu trestu: „Odsouzený má právo na poskytování právní pomoci advokátem, jenž má oprávnění v mezích svého zmocnění vést s odsouzeným korespondenci a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby. Toto právo odsouzeného musí být zajištěno nejpozději do 24 hodin od přijetí žádosti.“

Ochránce se v minulosti zabýval otázkou, zda pouze určitá forma právní pomoci (telefonická konzultace s právním zástupcem) ob stojí ve světle povinností státu plynoucích z Listiny¹⁴⁹, anebo je třeba připustit možnost přímého (tedy prezenčního) právního zastoupení v kázeňském řízení, a pokud ano, tak v jakých případech. Přístup věznic k tomuto požadavku se původně dle zjištění ochránce lišil.

Bez ohledu na to, zda připustíme aplikaci správního řádu na řízení podle zákona o výkonu trestu (viz výše), ochránce dospěl k tomu, že minimálně s ohledem na Listinu

---

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Ustanovení § 47 odst. 2 zákona o výkonu trestu.

¹⁴⁷ Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 15. června 2015, sp. zn. 2101/2015/VOP/JM, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/3644>

¹⁴⁸ Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. 3477/2014/VOP/PD, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6290>

¹⁴⁹ Podle čl. 37 odst. 2 Listiny má každý „právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení“.

(zejm. čl. 37) **náleží odsouzeným právo na právní pomoc v kázeňském řízení (tedy přímé právní zastoupení v úkonech řízení)**, pokud o takovou pomoc požádá.¹⁵⁰

Dne 15. 6. 2017 nabyla účinnosti úprava zastoupení v kázeňském řízení ve vnitřním předpisu Vězeňské služby,¹⁵¹ a byl tak sjednocen postup napříč všemi věznicemi.

Právo na právní pomoc v kázeňském řízení

7. OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu je třeba písemně vyhotovit a odsouzenému doručit.¹⁵² Odsouzený má právo do 3 dnů ode dne doručení rozhodnutí o uložení kázeňského trestu podat proti němu **stížnost**. Odkladný účinek má jen stížnost proti uložení kázeňského trestu propadnutí věci.

Stížnost

8. SOUDNÍ PŘEZKUM ROZHODNUTÍ O ULOŽENÍ KÁZEŇSKÉHO TRESTU

Ustanovení § 52 odst. 4 zákona o výkonu trestu zakotvuje soudní přezkum vybraných kázeňských trestů: propadnutí věci; umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení; celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů; umístění do samovazby až na 20 dnů a rozhodnutí o zabrání věci.¹⁵³ V návaznosti na zákonnou úpravu soudního přezkumu vybraných rozhodnutí vydaných v kázeňském řízení Vězeňská služba přistoupila k nové vnitřní úpravě pravidel kázeňského řízení s ohledem na rozšíření možnosti soudního přezkumu rozhodnutí o uložení kázeňského trestu.¹⁵⁴ Z pohledu zaměstnanců s kázeňskou pravomocí je dané řízení co do preciznosti a s tím související administrativy nyní náročnější. S tím velmi pravděpodobně souvisí **pokles četnosti ukládaných kázeňských trestů**.¹⁵⁵

Pokles četnosti ukládaných kázeňských trestů

9. ZAHLAZENÍ KÁZEŇSKÉHO TRESTU

Zákon upravuje možnost **zahlázení kázeňského trestu**. K zahlázení dojde v případě, že odsouzený splní podmínky pro uložení kázeňské odměny. V takovém případě lze namísto udělení odměny zahladit kázeňský trest. K zahlázení dojde také v případě, že byl kázeňský trest uložen podmíněně a odsouzený ve stanovené lhůtě nespáchá další kázeňský přestupek.¹⁵⁶

¹⁵⁰ Dopis veřejného ochránce práv ze dne 20. února 2017, sp. zn. 2965/2016/VOP/MS, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6442>

¹⁵¹ Ustanovení § 23a NGŘ č. 36/2014.

¹⁵² Ustanovení § 76 odst. 2 zákona o výkonu trestu.

¹⁵³ Tato právní úprava je účinná od 1. 7. 2011.

¹⁵⁴ SVOBODA, M. K soudnímu přezkumu rozhodnutí vydaných v kázeňském řízení proti odsouzenému. *Právní rozhledy*. 2011, č. 13, s. 476.

¹⁵⁵ Blíže viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Věznice. Zpráva ze systematických návštěv 2016*, s. 53–55 [online] Brno: Kancelář veřejného ochránce práv. ISBN 978-80-87949-24-5 [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf

¹⁵⁶ Ustanovení § 54 a 46 odst. 4 zákona o výkonu trestu.

10. ZABRÁNÍ VĚCI

Institut zabrání věci nepatří mezi kázeňské tresty (tím je naopak propadnutí věci). Ochránce kritizoval nesprávnou aplikační praxi v používání tohoto institutu. Konkrétně v případě nálezů finanční hotovosti v předmětu předaném při běžné návštěvě (bonboniéra). Institut zabrání věci v rámci výkonu trestu odnětí svobody (§ 50 zákona o výkonu trestu) se vztahuje pouze k věcem, které mají vztah ke spáchání kázeňského přestupku, a nelze jej tedy použít v případě, kdy ke spáchání kázeňského přestupku nedošlo.¹⁵⁷

---

¹⁵⁷ Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 24. srpna 2017, sp. zn. 2233/2017/VOP/JM, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5362>